05.11.2024

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

Eduskunta
-
00102 EDUSKUNTA

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan lausuntopyyntö

K20/2024 vp

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan lausunto vaikeasti työllistyvien työvoimapalvelut Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin, TYP -toiminnan ja SIB-mallin toimivuus

HEL 2024-014372 T 00 01 06

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Tarkastusviraston vuosikertomuksessa olevat suositukset ovat erittäin kannatettavia. Suositukset ovat:

1. Työnhakijan palveluprosessia kehitetään siten, että palvelu perustuu asiakkaiden palvelutarpeeseen.
Palvelutarpeen selvittäminen edellyttää erityisesti osatyökykyisten ja vaikeasti työllistyvien suhteen kasvokkaisia tapaamisia ja arviointiosaamista asiakkaan tilanteesta.

2. Vaikeasti työllistyvien ohjaamista sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalveluihin tehostetaan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun uudistamisen yhteydessä.
Vaikeasti työllistyvien osalta tulisi tunnistaa ne asiakasryhmät, joiden arvioidaan hyötyvän monialaisesta yhteispalvelusta ja joiden osalta palvelu on vaikuttavinta ja kustannustehokkainta. Tätä prosessia Helsingissä onkin kehitetty yhteistyössä Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan ja Työllisyyspalveluiden kesken.

3. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toiminnalle määritellään selkeämmät tavoitteet ja painopisteet sekä kytkennät muuhun koulutusjärjestelmään ja työllisyyspalveluihin.
Työllisyyspalveluiden asiantuntijoiden koulutuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös työmarkkinatietouden osalta. Työnhakijan työllis-

tymisen tukeminen edellyttää ajantasaista tietoutta alueellisista työmarkkinoiden mahdollisuuksista.

VTV:n tarkastuskertomuksen (16/2023) nostetut asiat edellyttävät monelta osin lainsäädäntömuutoksia. Keskeistä on tunnistaa ne velvoitteet, joilla on heikko kustannusvaikuttavuus.

Erittäin tarpeellista on, että työnhakuvelvoitteen asettamisen ohjeistusta selkiytetään. Käytännöt ovat olleet kirjavia ja eri tavalla tulkittuja työntekijäkohtaisesti.

TYP- / TYM-toimintamalli

Vuoden 2025 alussa tulee voimaan uusi TYM-laki, jonka myötä työttömyyden kestoon perustuvat TYP -asiakkuuden kriteerit poistuvat. TYM-lain toimeenpanon tueksi tarvitaan soveltamisohje.

"Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan erillisestä TYPPI-rekisteristä luopumista suunnitellaan. Monialaisen tuen asiakkaiden asiakastietojen käsittelyn on tarkoitus tulla osaksi uutta työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmään viimeistään vuonna 2025, kun työvoimapalvelut siirtyvät kunnille. Uusi järjestelmä voi parantaa tietojen hyödynnettävyyttä, mutta tietojen luotettavuuden parantaminen edellyttää myös valtakunnalliselta ohjaukselta tiukempaa otetta, jotta kirjauskäytännöt saadaan yhtenäisiksi." Tästä Helsingin TYP-verkostoon ei ole saatu mitään tietoa toistaiseksi. Yhteinen monialainen tietojärjestelmä on tärkeä edellytys uuden TYM-verkoston tehokkaalle työskentelylle, joten siihen panostaminen pitäisi olla yhtä tärkeää kuin verkostoon osallistuvien tahojen omiin tietojärjestelmiin.

TYM-uudistuksen myötä asiakas voidaan ohjata TYM-toimintaan heti, kun palvelutarve tunnistetaan. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että TYM-asiakkaiden määrän kasvu tulee lisäämään erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden menoja. Näiden palveluiden saatavuus vaikuttaa TYM-asiakkuuksien pituuteen eikä ohjeellista kahden vuoden asiakkuuden kestoa voida välttämättä taata, koska monien eri palvelujen yhteensovittamista tarvitsevat asiakkaat ovat erityisesti terveyspalvelujen tarpeessa. Keskeinen ongelma on sosiaali- ja terveyspalvelujen riittämätön rahoitus.

Tarkastusviraston suosituksessa Työ- ja elinkeinoministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön

4. tulisi yhteistyössä huolehtia siitä, että vaikeasti työllistyvät ohjataan tarvitsemiinsa sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalveluihin.

Palveluihin ohjaamista tukisi se, että (terveys-)palvelut myös työttömien osalta sisältyisivät hoitotakuun piiriin, tai että niistä huolehtimiseen olisi riittävät kannustimet. Perusterveydenhuollon osaamista työttömän asiakkaan terveys- ja kuntoutuspalvelujen osalta tulee vahvistaa.

Kertomuksessa todetaan: "Työnhakuvelvollisuuden täyttäminen on haastavaa monille vaikeasti työllistyville, joilla työllistymisen esteet liittyvät usein alentuneeseen työkykyyn. Heidän työkykynsä ja työllistymisedellytystensä parantamista hankaloittavat kuitenkin tällä hetkellä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden niukat resurssit." Kyse ei kuitenkaan aina ole niukoista resursseista, vaan siitä, että alentunutta työkykyä ei palveluissa tunnisteta, eikä työkykyä osata tukea riittävän varhain, jos ollenkaan. Välttämättä ei tarvita lisää resursseja, vaan olemassa olevien resurssien parempaa kohdentamista. Työttömien asiakkaiden sote-palvelujen prosessien tulisi olla sellaisia, että syntyisi mahdollisimman vähän hukkaa ja päällekkäistä työtä. Siltikin keskeinen ongelma on sosiaali- ja terveyspalvelujen riittämätön rahoitus erityisesti tulevaisuutta ajatellen: on mahdollista, että resursseja joudutaan ohjaamaan nykyistä enemmän kiireellisiin sote-palveluihin.

Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen osuus monialaisessa työskentelyssä on olennaista, että asiakkaan saamista palveluista muodostuisi kuntoutuksellinen kokonaisuus, eivätkä eri palvelut jäisi erillisiksi pistemäisiksi tilanteiksi asiakkaan palveluprosessiksi. Kelan kuntoutuspalvelujen riittävyys on keskeistä TYM-toimintamallin onnistumisessa.

Vaikka vaikeasti työllistyvät pystyttäisiin ohjaamaan heidän tarvitsemiinsa palveluihin tai koulutuksiin, riippuvat työllistymisvaikutukset siitä, onko työmarkkinoilla kysyntää myös sellaiselle työvoimalle, joka ei palveluidenkaan avulla pysty kuntoutumaan täysin työkykyiseksi.

Tosiasiallisesti työkyvyttömien osalta TPY ei ole oikea palvelu, kuten raportissa todetaankin. Tämän suhteen Helsingissä onkin jo kehitetty asiakasprosesseja esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuvien asiakkaiden osalta.

Jossain määrin tiukentuneet työkyvyttömyyseläkkeiden ja ammatillisen kuntoutuksen myöntökäytänteet eivät ohjaa lähettämään työkyvyttömiä näiden piiriin. Työntekijöille on muodostunut kokemustietoa, ettei kaukana työelämästä olevia oteta ammatillisen kuntoutuksen prosesseihin eikä haettujen työkyvyttömyyseläkkeiden hylkääminen kannusta terveyskeskuslääkäreitä kirjoittamaan B-lausuntoja pitkäaikaistyöttömille. Lisäksi vanhuuseläkeikien nousu ja eläkeputkien sulkeminen tulisi huomioida ikääntyvien työttömien palveluissa. Tässä työttömien ryhmässä lienee erityisesti kyse rakenteellisesta työttömyydestä.

05.11.2024

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

Tarpeellista on, että TYM-laille tulee sovellusohje, jolloin palvelua asiakkaille saataisiin tasa-arvoisemmaksi alueesta riippumatta.

Lisätiedot

Henna Niiranen, aikuissosiaalityön päällikkö, puhelin: 09 310 62843
henna.niiranen(a)hel.fi

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

05.11.2024

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja

Juha Jolkkonen
sosiaali-, terveys- ja pelastus-
toimialan toimialajohtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.